

obravnjuje, da je pa to vse pri učitelji; nevreten učitelj si tudi z naj boljši šolsko knjigo ne bo vedil kaj pomagati.

VI.

Časovnik v velivnem naklonu.

V v o d.

Obranovali smo dosihmal pripovedovavne stavke. Vidili smo, kako se narejajo, kateri so njih obstojni deli. Versta sedaj pride na velivne stavke.

Razgovor.

Kako rečem, kadar Jožeta pokličem in mu ukažem, da naj bere? Kako pravijo mati, ko te zjutraj pokličejo? Kako pravi gospodar velevaje svoji družini, da naj gre na polje orat, sejat, žet? i. t. d.

Tako govoriti se pravi zapovedovati ali velevati; stavek, v katerem se kaj zapoveduje ali velewa, se imenuje veliven stavek, in časovnik, beseda, s katero se djanje reči pové, stavi se v velivni naklon.

Poskusite tedaj napraviti velivne stavke iz teh le besedi: deček, vbogati; kristijan, darovati; zidar, zidati; Janez, risati; kuharca, kuhati.

Kako ste zavili časovnike: vbogati, darovati, zidati, risati, kuhati v velivnem naklonu?

Časovniki tedaj, ki se v nedoločivnem naklonu skončujejo na ati-ovati (5., 6. oblika), napravljajo velivni naklon tako, da se končnice nedoločivnega naklona preminjajo na aj in uj.

Kako imajo v velivnem naklonu časovniki: čuti, šteti, greti, liti, biti?

Na je se skončujejo tudi večidel časovniki (1. oblike), ki se glasé v sedanjem času na jem.

Vsi drugi časovniki skončujejo se pa v velivnem naklonu na i, p.: hoditi, nositi, voziti, govoriti.

Za čerki r in l prideva se pa rad mehčavni j, p.: orati = orji, sčipati = sčiplji i. t. d.

Kako zapové učenik učencem, da naj bodo mirni?

Časovnik biti ima tedaj v velivnem naklonu bodi, bodite.

Opombe povedó bitstvo velivnega naklona. Vprašanja: Kdaj govorimo v velivnem naklonu? Kakšen stavek se imenuje veliven? Ktero ločnico stavimo na koncu pripovedovavnega, ktero pa na koncu velivnega stavka?

C.

Po „vajah slov.-nemških“ se učenci naučé a) nemških besed, b) nemških izrazov.

Kako se veliven stavek še lahko drugače izobrazuje, pride pozneje na versto.

VII.

Zloženi časovniki.

Vaje nemško-slovenske.

Vaje, tukaj navedene, so v ta namen, da se s pomočjo slovensčine nemščina ložeje v glavo vtiskuje. Za slovensčino se ti zgledi ne menijo. Je pa tudi slovenski zloženi časovnik pópólnoma različen od nemškega, kar zadeva pomen obojih. V slovenskem se, pridevaje časovniku prednice, preminja tudi djanje časovnika, kajti postaja iz nedoversivnega doversiiven in prestopa iz ene oblike v drugo; v nemškem pa prednice premené pomen časovnika, p.: „hauen, abhauen, suchen = aussuchen, giessen = begiessen.

Otrokom v ljudskih šolah se to ne more še do drobnega razkladati, le pri branji ali govorjenji jih lahko na to opominjamo, kako se v slovenskem dá lepo z eno besedo povedati, kar Nmec le z več besedami more povedati; slovensčina le nemščini na noge pomaga, in je pri učeniku, koliko prostora hoče ravno dovoliti slovensčini. Obsirnejše se slovensčina prednaša v srednjih in višjih šolah.

Pri tem nauku (od zloženih časovnikov) naj učenik primer-no vpleta slovensčino; naj zbuja pri zloženih časovnikih jezikoslovno zavest, da bodo v enacih okolisčinah pri branji ali pisanji razločevali doversiivne in nedoversivne časovnike.

Vaje nemško-slovenske.

Kaj dela dervar? Dervar seka; on tedaj drevje odsekuje, veje odsekuje. Debelo vejo dalj časa odsekuje, na zadnje jo pa vendar le odseka. Kaj tedaj pomeni sekati, kaj odsekati? Ravno tako tudi z drugimi besedami: tožiti, za-tožiti. Oče povabijo v nedeljo ptujca v gostje. Gost obljubi